

תרומה

ב. אח"כ ממשיך רש"י, ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונים שלר".

והנה הטעם שהוצרך רש"י לומר ש"לא היתה אלא לשעה", י"ל בפשטות, ד"כיון שלא ידוע ללומד המקרא (בן חמש למקרא) שיש מין חי' ששמה תחש, מפרש רש"י שאכן אין זו חי' ידועה כי "לא היתה אלא לשעה"⁹.

9) וכבר שקר"ט בארוכה במפרשי רש"י ועוד – בפ"י הכתוב ביחזקאל (טז, י') "ואנעלך תחש", אם חי' כל המ' שנה במדבר, או שעשו מנעלים ממה ש"נשאר, או שהוא תחש אחר כו'. וראה תרגום ופרש"י יחזקאל שם. ולפי הפס"ר שם – קאי על עורות תחשים (ולא על מנעלים כפשטם). ואכ"מ.

10) בכמה מפרשים (גוי"א. באר מים חיים (לאחי מהר"ל). ועוד) מבואר ההמשך בפרש"י, ולא היתה אלא לשעה – "דאליכ הרי לא הותר למלאכת שמים אלא בהמה טהורה דכתיב למען תהי' תורת ה' בפ"ך מן המותר בפ"ך, וא"כ תחש חי' טהורה ה', ולמה לא מנה אותה [בין] בהמות וחיות טהורות (בפ' שמיני ופ' ראה). אלא לשעה היתה ולא מנה דבר שהי' לשעה" (ל' הגוי"א. ועקין זה כתבו בכמה מפרשים). אבל: א) בפרש"י ע"ה"ת לא הובאה ה"ה הלכה שצ"ל "מן המותר בפ"ך". ב) אפי' להלכה (בהמשך סוגיית הגמ' שם, שהובא לענין תחש הא דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד), כ' הרשב"א (בחי' לשבת שם) בשם רב האי גאון ד"הואיל וקם ל' ק"י דרב הונא מברניש . .

א. אחד מהדברים שנצטוו ישראל ל- הביא לתרומת המשכן (וזאת התרומה אשר תקחו מאתם"¹¹) הוא "עורות תחשים"¹², ופרש"י "תחשים" – "מין חי".

והנה ברז"ל מצינו פלוגתא בדבר: בבבלי¹³ הובאו דברי רשב"ל בשם ר"מ "תחש שהי' בימי משה ברי' בפני עצמו הי' ולא הכריעו בה חכמים אם מין חי' הוא אם מין בהמה הוא כו'", אבל בירושלמי¹⁴ אי' "רבנן אמרין מין חי' טהורה" (וכן איתא בתנחומא¹⁵, ר' יהודה אומר חי' טהורה גדולה היתה במדבר כו' ובעורה ששה גוונים ונטלו אותה ועשו ממנה יריעות"¹⁶).

ועפ"ז (וכן מבואר במפרשים¹⁷), קובע רש"י כדברי הירושלמי (והתנחומא) ש"הוא "מין חי".

וצ"ע, מנ"ל לרש"י בפשוטו של מקרא להכריע בין דיעות אלו, שהוא "מין חי"?

(1) פרשתנו כה, ג.

(2) כה, ה.

(3) שבת כח, ב.

(4) שבת פ"ב ה"ג.

(5) וממשיך בירושלמי שם שאתי' כדברי "רשב"ל בשם ר"מ כמין חי' טהורה ברא הקב"ה כו".

(6) פרשתנו ו.

(7) בפסיקתא רבתי פל"ד (לג) ר' נחמי' אומר חי' טהורה היא כו' אמר רבי אלעזר . . בשם רשב"ל . . בשם ר"מ לפי שעה נבראתה ונגנזה. ובקה"ר (פ"א ט) ר' יוחנן אומר מין חי' גדולה הראה הקב"ה למשה ועשה הימנה צורך המשכן ונגנזה.

(8) ראה דברי דוד להט"ז כאן. צידה לדרך. באר בשדה. וראה בארוכה מלאכת הקודש על פרש"י כאן.

(9) וכדמוכח גם מזה פרש"י אינו מתיר בנגוע לתולעת במלאכת המשכן – ראה רבינו בחיי כאן (כה, ג). מפרשי רש"י (הואיל משה (באר היטב). אמרי שפר. דבק טוב (בהגהה). ועוד). שו"ת חת"ס שבפנים העהרה (בסופה). ואכ"מ.

רש"י (א) „לכך מתרגם כו", (ב) סיומו בפירוש דברי התרגום „ששש ומתפאר בגוונין שלו"?

והנה לכאורה דברי רש"י (בפירוש התרגום) מקורם בגמ'¹³, שהגמ' מפרשת דברי רבי נחמ' ש„מכסה אחד [של עו-רות אילים מאדמים ועורות תחשים] הי' ודומה כמין תלא אילן, ש„ה"ק כמין תלא אילן הוא שיש בו גוונין הרבה ולא תלא אילן דאילו התם טמא והכא טהור, א"ר יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן ססגונא ששש בגוונין הרבה" – וזהו כ-לשון רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו".

אבל כבר נת' כמ"פ שאין דרכו של רש"י בפירושו עה"ת להעתיק לשונות חז"ל כ"א רק הנוגע לפירוש פשוטו של מקרא, ומה נוגע אריכות לשון (הגמ') ורש"י לפירוש חיבת „תחש"?

[ומה גם בנדו"ד, שכוונת ר' יוסף במ"ש „אי הכי" (סייעתא היא. רש"י), אינה רק להוכיח שתחש יש לו הרבה גוונין, אלא בעיקר לפרש שטהור הוא (דלא כ„תלא אילן" שטמא הוא) – דכיון ד„הוא טהור נחא הא דמתרגמינן ססגו-נא לפי שאינו דומה לתלא אילן אלא בזה שיש לו גוונין הרבה"י¹⁴].

יש מפרשים¹⁵ שרש"י בא לתרץ דברי התרגום, דכיון שכתב רש"י „ולא היתה אלא לשעה", איך נאמר בתרגום (בבבלי) שם לחי' זו שלא היתה ידועה לא לפני זמן המשכן ולא לאחריו? ולכן כ' רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו", שאין כוונת התרגום שזהו

[ועפ"ז מובן גם הטעם שנקט רש"י „לא היתה אלא לשעה", שזהו ע"ד לשון הבבלי „ולפי שעה נזדמן לו למשה ו-עשה ממנו משכן ונגנז" – ולא כהירור שלמי „כמין חי' טהורה ברא הקב"ה ל-משה במדבר כיון שעשה בה מלאכת ה-משכן נגנזה", או כלשון ר' נחמ' בתנחו-מא „מעשה נסים היתה ולשעה שנבראת בו בשעה נגנזה" – כי בפשוטו של מקרא אין הכרח שהיתה כאן בריאה מיוחדת או מעשה נסים (וכן מעשה מיוחד של גניזת התחש), אלא רק ש„לא היתה אלא לשעה", ולכן נשכח זכרו בתנ"ך¹⁶].

וכן מובן זה שרש"י ממשיך „והרבה גוונין היו לה", דכיון שאין זו חי' ידועה (כי „לא היתה אלא לשעה"), צריך רש"י לפרש במה מיוחדים עורות תחשים, ש-בגלל זה ציווה ה' להביאם לתרומת המשכן¹⁷ (ובפרט שלא נאמר בקרא ש-צריכים לצבוע העורות, כמו שפירש ב-„עורות אילים – מאדמים"), ולכן פרש"י ש„הרבה גוונין היו לה" (ואין זקוקים לצביעה).

אבל צ"ע מהי אריכות לשון רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר ב-גוונין שלו", דלכאורה הי' מספיק לכתוב בקיצור „בתרגומו (ססגונא)", שמזה מוכח שיש לתחש הרבה גוונין; ומהי הדגשת

א"כ איכא למילף כו' דאפי' בהמה טמאה נמי מתכשרי. וראה גם ר"ן ר"ה רפ"ג (ד"ה ומיהו אע"ג דמסקינו). וראה שו"ת חת"ס או"ח סל"ט. יו"ד סרע"י. שד"ח אספת דינים מערכת תנוכה אות יד. ועוד. ואכ"מ.

(11) ועד"ז בפס"ר שם „לפי שעה נבראתה ו-נגנזה". ולשון הקה"ר „הראה הקב"ה למשה ועשה הימנה צורך המשכן ונגנזה" – י"ל כב' האופנים.

(12) ראה באר"א קצת בהואיל משה ואמרי שפר על פרש"י כאן.

(13) שבת שם, ע"א.

(14) תוס' הרא"ש שבת שם.

(15) ראה חנוכת התורה (להר"ר העשיל) כאן.

חי' חת"ס שבת שם.

ולכן כ' רש"י ד"תחשים – מין חי", וכוונתו בפשטות, שלקחו עורות של מין חי' שמה תחש ולא שלקחו עורות (אילים) וצבעו אותם בצבע תחשי.²¹

[והכרחו של רש"י בפשטות הוא, דאם הכוונה שצבעו את העורות (אילים) ב- (צבע של) תחש – הול"ל "עורות אילים מאדמים ותחשים" (וכי"ב), ולא "ועורות תחשים"; ומה שהכתוב מוסיף, "ועורות תחשים" מובן, שאין אלו העורות שעל-הם מדובר לפנינו ("עורות אילים"), אלא שהם עורות של תחש (ותחש הוא "מין חי").]

וזהו גם ההמשך בדברי רש"י, לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלר":

בזה בא רש"י להביא רא' מהתרגום שאינו סתם שם צבע, שצבעו בו העורות, אלא שהוא מין חי', דתחש מתורגם "ססגונא", שהחי' "שש" ומתפאר בגוונין שלר".²²

ולכן לא כתב רש"י בקיצור, "כתר-גומו ססגונא", כי אז הי' מקום לפרש שכוונת התרגום היא ש"תחש" הוא צבע המורכב מצירוף הרבה גוונים, אוי"ס "ססגונא" פירושו ששה גוונים (ע"ד ה' דיעה בתנחומא שבעור התחש יש ששה

שם "תחש" בארמית, אלא זהו תיאור מראהו של התחש, "ששש . . בגוונין שלר".

אבל גם פירוש זה דחוק הוא, שהרי (כמדובר כמ"פ) אין ענינו של פרש"י עה"ת להעתיק ולפרש את דברי התרגום. ג. ויש לומר הביאור בזה – ב- פשטות:

רש"י בפירושו "מין חי" לא בא לש-לול הפירוש שתחש הוא "מין בהמה"²³, אלא לשלול קס"ד ש"תחש" הוא שם צבע, ופירוש "עורות תחשים" הוא כמו "עורות אילים מאדמים", דכשם ש"עורות אילים מאדמים" פירושו עורות אילים ש"צבועות היו אדום לאחר עבודו"²⁴, כן יש מקום לפרש "ועורות תחשים", ש-צבעו עורות בצבע הנקרא "תחש" [וע"ד הדיעות שמצינו בירושלמי²⁵, ד"ר יהודה אומר טיינין לשם צובעו נקרא" (עורות אילים צבועות היו עורות תחשים ונקראים תחשים על שם צבע שדומה ל-תחשים. קה"ע) ור"נ אומר גלקטינין (שם צבעי". קה"ע²⁶)].

16) להעיר מס' זכרון (על פרש"י) ומשכיל לדוד כאן, שאין כוונת רש"י חי' ולא בהמה, אלא למין חי', וחי' משמע נמי בהמה. אבל בבאר בשדה כ' שהדברים דחוקים.

17) ל' רש"י כאן.

18) שבת שם.

19) וראה שירי קרבן לירושלמי שם בביאור החילוק בין ב' הדיעות.

20) וראה ערוך (ערך טיינו) שפירש שהוא צבע תכלת. ובמוסף הערוך (ערך גלאקטינו) שהוא מין חולדה יקרה וחשובה הגדילה במדינת צפון. ולפי"נ נמצא שהחילוק בין ר"י ור"נ הוא אם הי' רק צבע או מין חי' טמא. וראה ערוך השלם במקומות הנ"ל. ועוד. ושקוט' במלאכת הקודש (על פרש"י כאן) כפי' דעת ר"י ור"נ בבבלי (שם כח, א). ואכ"מ.

21) להעיר גם מהמשך לשון התנחומא (בדברי ר"נ) "ועורות תחשים למה דכתיב אורך היריעה האחת שלשים באמה מי מביא לך יריעה של שלשים אמה אלא מעשה נסים לשעה שנבראה ונגנו".

22) ודוחק לומר שהכוונה לעורות סתם, מאיזה בהמה וחי' (לאו של אילים דוקא), צבועים בצבע הנקרא תחש – כי לא מסתבר שהכתוב לא יפרט מאיזה מין צ"ל העורות, ובפרט שכל דבר שבנדבכת המשכן נאמר באופן מפורט.

23) אבל ראה נתינה לגר על תרגום כאן.

24) וראה עוד פירוש בערוך ערך ססגון.

בנוגע לצבע העורות: משא"כ בנדבכת עור תחש, הרי גם הצבע הוא בכלל הנדבה דחי, מאחר שהצבעים הם חלק מעצם עור החי, ועד שזה נוגע לתכונת החי – „ששש ומתפאר בגוונין שלו” (כנ"ל).

וי"ל, שזהו טעם נוסף לכך שיריעות אלה היו המכסה העליון ביותר שעל המשכן²⁸ – כי נוסף על זה שיריעות אלה עלו ביפים על השאר²⁹, ועוד זאת, שאינו דומה יופי של עור צבוע לגבי יופיו ותפארתו של עור שיש בו ריבוי גוונים בטבעו ותולדתו – הנה בעורות תחשים הרי הגוונים הם חלק מתכונת „חי”, כנ"ל.

ה. ויש להוסיף ביאור בזה שמכסה עורות תחשים ה' המכסה העליון של המשכן, כי מעלה זו שבעורות תחשים, שגם הצבע שבהם הוא חלק מהחי, יש בו ביטוי מיוחד של התוכן הפנימי דכללות המשכן:

„חי” הוא רמז על הקב"ה, שנקרא „חי העולמים”, לפי שהוא ית' מקור החיים של כל העולמות, ובלשון הרמב"ם³⁰ ש-

(28) לר"ג (כג') רש"י פרשתנו כו, יד) שהי' מכסה בפ"ע של עורות תחשים. והובא ברש"י מתחילה כדיעה הא'. וגם לדברי ר"י דמכסה א' ה', הרי חצי' של היריעה העליונה ה' מעור תחש.

(29) ואף שפרש"י (פרשתנו כו, יג) למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה, והיינו על יריעות התחתונות דשש משור תכלת וארגמן כו', הרי נוסף על העיקר, שזהו רק לגבי יריעות העצים דפשיטא שלגביהן הן היפה, הרי הכוונה שם היא בעיקר לענין השוויות שלהם. וראה בחי' שמפרש „כלומר שלא יגיעו לארץ כדי שלא יתנפלו בעפר וכ' גשמים”, שזה שלא יתנפלו בעפר כו' פשיטא שהי' בעורות תחשים שלא היו מכסות את הקרשים כל עיקר.

(30) ריש הל' יסוה"ת.

גוונים²⁵ – אלא מדגיש „ששש ומתפאר בגוונין שלו”, שע"ז מובן שכוונת התרגום „למין חי”.

ד. אבל עדיין צע"ק דיוק לשון רש"י „ששש ומתפאר בגוונין שלו”, דלכאורה ה' מספיק „ששש” (כלשון הגמרא²⁶), ומהי ההוספה ש(לא רק „שש” אלא גם) „מתפאר בגוונין שלו”?

ויש לומר, שבזה מרמז רש"י גם ל- המעלה המיוחדת שב, עורות תחשים”, שאינו רק בגלל יופי הגוונים שבעורות אלו, אלא לפי שזה מדגיש את תכונת התחש, שעורות מגוונים אלו פועלים בהתחש שיתפאר בצבעיו (וזהו ענין עיקרי בו עד כדי כך, שזהו חלק משמו בלשון התרגום).

וזהו גם המעלה והחשיבות בתרומה זו ד, עורות תחשים”: מובן ופשוט, שתרו- מה ממין החי עולה בחשיבותה על תרו- מה ממין הצומח (ע"ד שמצינו בקרבנות על המזבח²⁷, ובזה היא חשיבותם ה- מיוחדת של „עורות תחשים” גם לגבי „עורות אלים מאדמים”, לא רק לפי שב- עורות תחשים היו „הרבה גוונים” (דלא כשאר הצבעים שהובא כל אחד מהם בפ"ע, תכלת וארגמן ותולעת שני כו'), אלא בעיקר משום שהגוונים הם חלק מעור התחש עצמו. דבנדבכת ה, עורות אילים מאדמים” (שצבעו אותן לאחר ש- שכבר היו) הרי הנדבה ממין החי היא רק בנוגע לגוף העור עצמו, אבל לא

(25) וכ"כ בבאר מים חיים על פרש"י בשם הרד"ק, וזהו שש גוונא שתירגם אונקלוס.

(26) בדפוס ראשון דפרש"י „ששש בגוונים”.

(27) ראה לקו"ש חט"ז (ע' 451 ואילך) בטעם שהנשים טוו על העצים, במחבר, כי אז התרומה היא בסוג הקרבה דחי, שהיא תרומה חשובה יותר ממטוה בחוטים החתוכים מעצים. ע"ש באורך.

שזהו לפי שהם משתלשלים מהם, וכפי שהאריך הרמ"א בספרו תורת העולה].

ולכן ה' צ"ל במשכן ענין המורה על הקשר שבין דברים חיצוניים של הנב-ראים, עם "אמיתת המצאו" – וזה נרמז ב"עורות תחשים", שגם צבע עורם (ש-אינו אלא דבר חיצוני) הוא מ"מין החי" – להורות, שגם הדברים הכי חיצוניים של הנבראים, עד לצבע שלהם, "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", חי ה' עולמים³⁴.

ו. ויש להוסיף בזה, ע"פ ביאור רבי-נו הזקן (בתורה אור³⁵) ע"ד ההפרש בין חומר הנברא וצורתו, שהחומר של הנב-ראים נברא בדבר ה' ובעשרה מאמרות, משא"כ "אופן צורת הרקיע (לדוגמא) . . נעשה בחפץ ה' שלא בא לכלל גילוי בדבור או מאמר" – שהטעם לזה הוא לפי ש"דבור ומאמר . . הוא הפועל ה' ישות" שבכל הנבראים, דאם ה' נברא רק "בחפץ ה' ורצונו בלבד . . ה' העו-לם בטל במציאות ממש", משא"כ בצורת הנבראים (שמקורה "בחפץ ה' . . שלא בא לכלל גילוי בדבור או מאמר") נמשך ענין הביטול בנבראים. ע"ש באורך.

[ויש לומר, שזה בא לידי ביטוי בזה שצורת הנבראים הוא דבר חיצוני שאין בו "תוכן" – שהטעם הפנימי לזה הוא, לפי שבצורת הנברא נמשך ענין הביטול, ולכן בא בצורת הנברא שאין לה "מצי-אות" ותוכן לעצמה (כמו ה"מציאות" שב-עצם מציאות הנברא, וכן בתוכן הנברא וגדריה)].

ועפ"י יובן בעומק יותר הטעם (הפני-

"כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביני-הם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"; ו-מסתבר שאין כוונת הרמב"ם במ"ש ש"כל הנמצאים . . לא נמצאו אלא מאמתת המצאו" רק לכל הנמצאים בכללות של-הם, אלא גם בפרטי הנמצאים, שכל פרטי הנמצא "לא נמצאו אלא מאמתת ה'-מצאו".

כלומר:

כל דבר שבעולם נחלק (בכללות) ל-שלשה חלקים: א) עצם מציאות הדבר, שזהו ענין השווה בכל דבר. ב) תכונתו המיוחדת של כל דבר, שבוה כל דבר חלוק מזולתו. וכמו אש ומים, החלוקים בטבעם ותכונתם, עד שטבעו של האש הוא היפך טבעו של מים. ג) שאר פרטי כל דבר, שאינם חלק מעצם תכונתו ו-תוכנו.

וכל עניני הנברא הנ"ל "לא נמצאו אלא מאמתת המצאו" – דהיינו נוסף על עצם מציאות הנברא, ועד"ז תוכנו וגדרו המיוחד של כל נברא – גם הפרטים ה-טפלים נמצאו מ"אמתת המצאו".

וזהו ענינם של יריעות מ"עורות תחשים" שבמשכן:

כיון שענינו של המשכן הוא – "ו-שכנתי בתוכם"³², השראת השכינה ב-אופן גלוי, הרי מובן, שבו ה' באופן גלוי זה ש"מ"אמתת המצאו" של הקב"ה נמצאו כל הנמצאים בכל פרטיהם. [וכ-מבואר בספרים³³, שה"צירות הגופניים" שבמשכן וכליו – אפשר "להתבונן מהם צירות העליונים שהם דוגמא להם",

(34) ראה לקמן הערה 36.

(35) מקץ מא, ג. וראה בארוכה סה"מ תרס"ג ע'

קיה ואילך. קונטרס עה"ח פ"א. סה"מ תש"ח ע' 72 ואילך. ועוד.

(31) וראה גם רמב"ם שם פ"ב ה"ט (הובא לקמן

בפנים ס"ו).

(32) פרשתנו כה, ח.

(33) בחיי פרשתנו כה, ט. ובכ"מ.

אותו, ואמיתית מציאותו הוא כפי שהוא למעלה:

הקרשים, שהם מקיפים את כל אשר בתוכם בשווה, מורים על אור מקיף, ועל ידם נפעל ונתגלה זה שכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, שענין זה הוא דבר השווה בכל הנמצאים כולם, ש"כל הנמצאים... מצורה הראשונה עד יתוש קטן שיהי' בטבור הארץ הכל מכח אמיתתו נמצאו"³⁸;

והיריעות, המקיפים את כל אשר בהמשכן ואת הקרשים מלמעלה, גם הם מורים על אור מקיף, אבל על מקיף נעלה יותר, שלכן הוצרכו להיות צבועים, ובפרט היריעות העליונות דמכסה עור תחש – להורות, דגם הציור החיצוני ני שבדברים שבעולם הוא בטל ל"חי העולמים", ואדרבה, ביטול זה של הציור החיצוני בא ממדריגה נעלית יותר, אור מקיף דקדושה (רצון וחפץ ה') שלמעלה יותר.

ח. ג' ענינים הנ"ל ישנם גם בעבודת האדם:

בכל מצוה ומצוה – יש ג' ענינים:

א) מעשה המצוה, שבזה שווים כל אחד ואחת מישראל, מגדול שבגדולים עד קטן שבקטנים (ולדוגמא: מעשה הנתת התפילין של משה רבינו הוא בשווה למעשה הנתת תפילין של איש פשוט בכל הזמנים), ובלשון התנאים³⁹, "תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצות בבחי' המעשה",

ב) כוונת המצוה, שבזה חלוקים מאחד להשני, ותלוי' בדרגת האדם ב"עבודה פנימית שלו במוחו ולבו – מדת

מ) שהמכסה העליון ביותר ה' מעורות תחשים דוקא, כי ענין הביטול שבנב"ראים (שווה תוכנו העיקרי של המשכן – השראת השכינה הפועלת ביטול גלוי להקב"ה), שייך ל"צורת" הנבראים יותר מלשאר חלקי הנברא (כנ"ל); וביטול זה נרמז ב"עורות תחשים" דוקא, שגם צבעו של העור (שהוא רק דבר חיצוני) הוא מ"מין החי", ואדרבה, דבר חיצוני זה שייך לעצם מהותו של החי³⁶, יותר מתכונות פרטיות שבו, שלכן "שש ומתפאר" דוקא בגווניו שלו.

ז. ע"פ הנ"ל יש לבאר ג"כ הטעם שדבר זה התבטא ביריעות שעל המשכן דוקא, כי החילוקים בחלקי המשכן, כלים וקרשים ויריעות המשכן הם ב"התאם לג' ענינים הנ"ל"³⁷:

כלי המקדש, שכל אחד מהם חלוק מזולתו ובכל אחד מהם היתה עבודה אחרת בהתאם לתכונתו הפרטי של הכלי, הנה על ידם מתגלה איך שתוכנו וגדרו הפרטי של כל דבר שבעולם הוא דבר ה' וחיותו הפרטי המהווה ומחי'

36) ראה סה"מ תרס"ג בתחלתו וסה"מ תש"ח ס"ע 5 ואילך (ועוד) – ע"פ תו"ט סוף מס' תמיד – החילוק ד"חי העולמים" בצירי, שחי דבוק אל העור למים והוא החיות של העולמות, משאי"ח עולמים בפת"ח, שהוא בחי' החיות שאינה שייכת לעולמות, בחי' בעצם". וראה במקומות הנ"ל (סה"מ תרס"ג ע' קו, סה"מ תש"ח ע' 31) – שבחי' "חי עולמים" בפת"ח שייך לחיות דמוח החכמה, שבא בנוי יופי, דחיות זה הוא חיות הבלתי מורגש. ע"ש באורכה (וראה סה"מ תרס"ח ע' יח). ועפ"י יומתק ביותר השייכות ד"שש ומתפאר בגווניו שלו" ל"מין חי" של היריעות דוקא, המורים על אור וחיות שלמעלה משייכות לפנימי, כדלקמן ס"ז.

37) בכללות מבואר (ראה סה"מ להצ"צ מצות בנין מקדש. ובכ"מ) דהחילוק הוא, שכלי המקדש הם אור פנימי, וקרשים ויריעות – אור מקיף.

38) רמב"ם שם פ"ב ה"ט.

39) רפ"מ"ד. וראה שם בהקדמה.

מבינים ואינם שייכים לשים על לבם מה שרואים ושומעים, ומה גם טף בגיל רך ביותר,

וע"ז באה ההוראה שגם צבע, גוון החיצוני, הוא חלק ממין חי, שדברים כציור חיצוני צריכים להעשות מתוך חיות, וחיות הבא מעצם הנשמה, וכמה ממנהגי ישראל שרשם למעלה יותר מ- כמה עניני דינים⁴⁵, ומנהג ישראל תורה היא⁴⁶, מנהג מבטל הלכה⁴⁷, וכתשובת הרשב"א⁴⁸ הדועה בזה.

ועי"ז שכאו"א מוסיף בכל עניני תומ"צ – הן קיום התומ"צ בפועל וב- הדור מצות, "הנגלות לנו ולבנינו"⁴⁹, הן ב"הנסתרות לה" אלקינו" בעבודת ה' באהבת ה' ויראת ה', והן בדיוק במנהגי ישראל – עי"ז נעשה "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחת מישראל,

וזה מקרב ומזרז עוד יותר את בנין בית המקדש השלישי, מכון לשבתך פעלת ה'⁵⁰, שמקדש שלמטה מכון כנגד ביהמ"ק שלמעלה⁵¹, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ תרומה תשל"ד)

הבנתו את גדלות הבורא כו', המביאה לאהבת ה' ויראת ה' (ובלשון פסק ה' רמב"ם⁴⁰ "והיאך היא הדרך לאהבתו ול- יראתו בשעה שיתבונן כו'"), והן "הנסת- רות לה" אלקינו"⁴¹ שעל זה איתא בזהר⁴² ש"כל חד וחד לפום שיעורא דילי".

ג) הידור מצוה (שאינו מעכב בקיום המצוה). עד להידור בפרטים נוספים על גוף המצוה, ובפרט – ענינים התלויים במנהג.

והנה יש מקום שיטעה אדם לחשוב, שעיקר הדיקוה בקיום המצוות הוא רק ב- שני ענינים הראשונים הנ"ל, כי:

הצורך בדיוק במעשה המצוות מובן ופשוט, שהרי המעשה הוא העיקר, וכפי שהאריך אדה"ז בתניא⁴³, ד"אם קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרוא . . ואם הוציא בשפתיו ולא כיון לבו יצא ידי חובתו בדיעבד";

וכן מובן הצורך בכוונת המצוות, כי מצוה בלי כוונה היא "כגוף בלא נשמה", וכפי שהאריך אדה"ז בתניא⁴⁴ אודות גודל ההכרח בקיום המצוות מתוך אהבת ה' ויראת ה';

אבל בענינים הנוספים ובפרט המנהגים, מהו הדיקוה בהם? ובפרט במנהגים השייכים לחינוך ילדים קטנים, שאינם

(45) ראה לקו"ת (סוכות פ, ג) בענין מנהג הקפות, ניסוך המים (תושב"ע פ) וניסוך היין (תושב"כ).

(46) ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). מהרי"ל, הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153.

(47) ל' הירושלמי יבמות (פ"ב ה"א), ב"מ (פ"ז ה"א) – הובא בפוסקים. וראה בארוכה שד"ח כללים מערכת המ' כלל לו"ח.

(48) ח"א ס"ט.

(49) בשלח טו, יז.

(50) ראה מכליתא ופרשי" עה"פ. ובכ"מ.

(40) הלי' יסוה"ת רפ"ב.

(41) נצבים כט, כח.

(42) ראה זח"א קג, ב. תניא בהקדמה. שם

רפמ"ד.

(43) רפלי"ח.

(44) שם ואילך.

תרומה ב

במפרשים¹ תירצו שההכרח הוא מ־
משׁנ־ לקמן בפ' ויקהל², וכל אשר נמצא
אתו עצי שטים³, הרי מפורש בקרא שה־
עצים כבר היו בידי ישראל (וכמו ש־
הביא ג"כ באבן עזרא⁴).

אבל קשה לומר שזהו הכרחו של
רש"י — שהרי רש"י לא הזכיר קרא זה,
ומובן שדוחק גדול ביותר לומר שרש"י
סומך כאן⁵ על פסוק דלהלן (בפ' ויק־
הלי⁶).

ב. ויש לומר הביאור בזה — ב־
פשטות:

הצייוי על נדבת המשכן נאמר בלשון
— „ויקחו לי תרומה: . . תקחו את תרומתי
. . התרומה אשר תקחו מאתם”⁷, ולכ־
אורה הולל בלשון „נתינה” (או הבאה
וכיו"ב), דהיינו פעולת המנדב מבני־
לתת את תרומת ה', ומדוע נאמר בלשון

א. „ועצי שטים” — ופרש"י⁸: ומאין
היו להם במדבר פירש רבי תנחומא:
יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין
ישראל לבנות משכן במדבר והביא אר־
זים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם
עמם כשיצאו ממצרים.

ויש להבין: פירוש זה של רבי
תנחומא לכאורה הוא דברי אגדה בלי
מקור בפשוטו של מקרא, ומה הכריח את
רש"י לנקוט פירוש זה כאשר יש לפרש
בפשטות, שבני־ קנו עצים אלה מתגרי
האומות, או כדפירש באבן עזרא⁹ (ו־
עד"ז בבעלי התוספות עה"ת¹⁰) שהי' יער
של עצי שטים סמוך אל הר סיני שמשם
כרתו את העצים.

(1) פרשתנו כה, ה.

(2) ראה גם רש"י לקמן (כו, טו) — שחזור על
תוכן פירושו זה, עם כמה שינויים (וראה לקמן
סוסי"ה, ואכ"מ).

(3) פרשתנו ט. וראה גם ב"ר פצ"ד, ד.

(4) כקושיית הט"ז (דברי דוד כאו). ועוד.

(5) אבל להעיר שבפ' הקצר שלו כאן מסיק
שהציאום ממצרים. וראה גם בפ' הארוך שלו לעיל
בשלח טו, כב.

(6) וכן בחזקוני עה"פ.

(7) בכמה מפרשים (דבך טוב, שפ"ח ועוד)
הביאו משׁנ־ בישעי' (מא, יט) „אתן במדבר ארו
שטה, דמשמע שדוקא לעת"ל יהיו אילנות במדבר
אבל עכשיו אין שם אילנות”. וגם ע"פ טבע וסברה
אין ארוים במדבר (וראה באר יצחק על פרש"י כאו).
אבל (נוסף על זה שבכל אופן יכולים לקנות
מתגרי האומות, הרי) עדיין לא היו רחוקים אז מארץ
נושבת וכו' כולל יער כו'. ולהעיר משלח (טו, לב)
במדבר . . מקושש עצים. אברבנאל ואוה"ח שם.

(8) אבל להעיר שבבעה"ח שם הובא פסוק זה
לראי' שהיו שם ארוים.

(7) שפ"ח (הנדפס עם הרא"ם). באר יצחק. ו־
עוד.

(8) לה, כד. וראה גם שמור' פרשתנו ספל"ג.
ב"ר שם.

(9) אבל מה שהקשה בראב"ע ע"ז — כבר תירצו
במפרשי רש"י (ראה רא"ם, גוי"א, צידה לדרך ועוד).
וראה גם יפה תואר (השלם) לב"ר שם.

(10) ודוחק לומר שסומך על פירושו לקמן (ב־
פרשתנו כו, טו) שנלמד ממשׁנ־ „ועשית את
הקרשים” (כתי' המלאכת הקודש על פרש"י כאו).
וראה דברי דוד לקמן שם.

(11) ולהעיר, שמהכתוב „וכל אשר נמצא אתו”
אפשר לדייק להיפך, שלא היו מוכנים אצלם אלא
שנמצא ונזדמן אצלם.

(12) ריש פרשתנו (כה, ב"ג).